

Om ersättning till försvarare i samband med rättegång

Aktuella rättsfrågor ARF 2019:1

Januari 2019

Ekobrottsmyndigheten
Swedish Economic Crime Authority

Om ersättning till försvarare i samband med rättegång

Syfte

Framställningen syftar till att ge åklagare ett stöd för bedömningen av om yrkad ersättning från försvarare i de större ekomålen är skälig samt vad som kan göras i ekonomiskt avseende för att motverka oönskat beteende från försvarare i samband med förundersökning och rättegång.

Bakgrund

I mål om ekonomisk brottslighet uppgår inte sällan försvararnas kostnadsräkningar till höga belopp. Om yrkad ersättning från offentlig försvarare uppgår till minst 100 000 kr ska åklagaren yttra sig över skäligheten. Det kan vara svårt för åklagaren (liksom för domstolen) att bedöma detta, varför det har funnits angeläget att erbjuda ett stöd i denna sak.

Det händer dessutom emellanåt att försvarare agerar på ett sådant sätt att processen försvåras. Det kan vara fråga om att inställning (och grund för den) till åtalet kommer i ett sent skede, kanske först när rättegången inletts, eller att ny bevisning åberopas i ett sent skede. Det kan också vara fråga om att försvarare i samband med förundersökningen, slutdelgivningen eller under domstolsprocessen agerar på sådant sätt att rättegången obstrueras.

Detta betyder givetvis inte att det behöver vara fråga om avsiktligt agerande från försvarare för att förhindra eller försvåra rättegången, och i vissa fall kan man ha full förståelse för att invändningar eller bevisning kommer sent i processen (t.ex. pga. huvudmannens agerande), men likväl inverkar detta menligt på lagföringen och det är angeläget att kunna motverka icke önskvärda processuella hanteringar från försvarare. Ett sätt att motverka det har visat sig vara att påstå försumlighet vid utövandet av försvararuppdraget, vilket kan medföra avdrag på ersättningen från staten (och dessutom ersättningskyldighet under vissa förutsättningar). Därtill finns andra åtgärder som att i samband med åtalet (via domstolen) från försvaret kräva inställning (och grund) till åtalet samt att som åklagare vara offensiv inför domstol och påtala att målet kan komma att behöva ställas in om förutsättningarna för processen inte är klara i god tid, men sådana åtgärder kommer inte närmare att behandlas i denna framställning.

I detta arbete har lagstiftning och relevant praxis genomgåts, både avgöranden från hovrätt och Högsta domstolen med principiella ställningstaganden (redovisas i löptext) och avgöranden från tingsrätt och hovrätt där ekomål behandlats och avdrag aktualiserats (redovisas i tabellform). En avslutande bedömning återfinns sist i framställningen.

Rättslig reglering

21 kap. 10 § 1 st. rättegångsbalken

Offentlig försvarare har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i

den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm, men denna kan frångås vid skicklighet eller andra omständigheter (förhöjt timarvode).

3 § förordningen (1997:406) om offentlig försvarare m.m. jmf. 20 § rättshjälpslagen

Om ersättningen till försvararen inte ska bestämmas enligt taxa ska kostnadsräkningen innehålla en arbetsredogörelse som ska vara så utförlig att ersättningsanspråkets skälighet kan bedömas. Arbetsredogörelsen ska innefatta uppgift om varje åtgärd som inte är rutinmässig. Om den som begär ersättning åberopar några särskilda omständigheter, såsom att uppdraget varit särskilt svårt eller krävande, ska dessa anges. Av kostnadsräkningen ska även framgå den tid som lagts ned på uppdraget och när arbetet påbörjades. En princip i lagstiftningen är att om kostnadsräkningen innehåller ofullständigheter och otydligheter som gör att domstolen inte anser sig ha tillräckligt underlag för att bedöma om den yrkade ersättningen är skälig, går bristerna ut över den som begär ersättning.

1 § förordning (2005:77) om kontroll av vissa ersättningsanspråk m.m.

Enligt denna bestämmelse ska åklagaren yttra sig om offentlig försvarare yrkat ersättning av allmänna medel med minst 100 000 kr. Åklagaren skall yttra sig över den yrkade ersättningen för arbete, särskilt det som utförts under förundersökningen. Det kan härvid även nämnas att domstol som sätter ned yrkat belopp med betydande del enligt förordningen skall anmäla detta till Advokatsamfundet.

31 kap. 1 § rättegångsbalken

Om den tilltalade döms skall denne ersätta staten för ersättningen till offentlig försvarare, men det finns även möjligheter att sätta ned eller efterge detta enligt samma bestämmelse.

31 kap. 2 § rättegångsbalken

Om den tilltalade frikänns kan denne få ersättning av allmänna medel för sina kostnader för bland annat försvarare.

31 kap. 4 § 2 st. rättegångsbalken

En försvarare är skyldig att ersätta staten för kostnader som denne genom vårdslöshet eller försummelse vållat.

Praxis (kronologisk ordning)

NJA 1980 s. 234

Sent åberopad bevisning som ledde till inställd huvudförhandling

Först sex dagar innan huvudförhandling inkom försvararen med bevisuppgifter gällande ett åberopat vittne. Vid huvudförhandlingen inställde sig inte vittnet, och dennes utevaro utgjorde hinder mot huvudförhandlingen, som inställdes. Hovrätten ansåg att försvararen genom försummelse vållat onödigt besvär och olägenhet för övriga parter och nedsatte ersättningen. Högsta domstolen fann dock att någon anmärkning inte kunde riktas då försvararen fick reda på bevisningen först en vecka innan huvudförhandlingen och ersättningen sattes därför inte ned.

NJA 1986 s. 733

Fråga om ersättning till försvarare för anlitan­de av revisor att granska bokföring vid misstanke om skattebrott

Offentlig försvarare yrkade (i förskott) ersättning för anlitan­de av revisor för genomgång av påståen­de om skattebrott. Såväl tingsrätten som hovrätten bedömde att revisorns uppdrag även omfattande skatteprocessen och av­slag begäran om ersättning eftersom det inte redan under förundersökningen gick att bedöma om åtgärder­na varit skäligen påkallade för försvaret. Högsta domstolen uttalade att det kan vara befogat och ersättningsgillt att skatte­sakkunnig anlitas, för det fall att försvararen annars själv hade utfört arbetet. Ersättning nekades dock eftersom det inte framgick att revisorns arbete varit direkt påkallat för försvaret. Det framgick även att domstolen har svårare att bedöma skäligheten när åtal inte väckts, varvid särskilda krav måste ställas på kostnadsräkningen.

NJA 1987 s. 365

Fråga om ersättning skulle nedsättas på grund av att den tilltalade visat stor aktivitet under rättegången

Hovrätten bedömde att ersättningen för försvararnas arbetsinsatser skulle sättas ned eftersom de tilltalade själva varit väl insatta i målet och aktivt deltagit i rättegången, vilket minskat behovet för försvararna att förbereda sig till de olika rättegångsdagarna. Högsta domstolen fann dock inte anledning att ifrågasätta försvarets invändning att en aktiv klient inte minskade behovet av förberedelsearbete för försvararen, och beslutade därmed att nedsättning inte skulle göras på den grunden.

RH 1991:113

Ersättning för arbete av försvarare under förundersökning avseende redan hörda vittnen

Tingsrätten nedsatte begärd ersättning avseende arbete kring vittnen eftersom försvararen istället borde ha begärt kompletterande åtgärder av åklagaren om något saknades. Hovrätten beviljade dock den begärda ersättningen eftersom det saknades anledning att ifrågasätta att kontakterna med vittnena varit nödvändiga för att tillvarata klientens rätt.

NJA 1993 s. 237

Förhöjt arvode i omfattande mål om komplicerad ekonomisk brottslighet

Huvudförhandlingen hade pågått under ett halvår och uppgetts i princip ta försvararens hela arbetstid i anspråk. Detta ansågs bl.a. påverka möjligheten att behålla gamla klienter och få nya uppdrag. Därtill hade försvararen visat skicklighet och omsorg i målet, vilket medförde en förhöjd timersättning med en tredjedel av timkostnadsnormen.

NJA 1998 s. 561

Ersättning för tidsspillan och utlägg har ej utgått på grund av att försvararen själv orsakat merkostnaderna

Inför förhandling i hovrätten meddelade försvararen, som tidigare godkänt rättegångsdatum, att denne ville ha målet flyttat. Förhandlingen genomfördes dock enligt plan, varvid försvararen yrkade ersättning för extrakostnader (resa från en semesterort till rättegången). Högsta domstolen instämde i hovrättens bedömning att försvararen själv orsakat merkostnaderna och biföll inte dessa.

NJA 1999 s. 253

Ersättning för besök på häkte (i okomplicerat mål)

Tingsrätt och hovrätt nedsatte ersättningen för arbete eftersom ett besök på häkte inte varit nödvändigt för att tillvarata klientens rätt. Högsta domstolen medgav dock ersättning eftersom besöket på häkte fick ses som ett led i förberedelsen av huvudförhandlingen.

NJA 2005 s. 137

Ersättning har ej utgått till substitut, då denne inte ansetts ha en självständig rätt till ersättning av allmänna medel

Hovrätten beviljade tillstånd för substitution. Både den förordnade försvararen och den substituerande försvararen begärde separata ersättningar. Enligt hovrättens bedömning var brottsmålstaxan fortfarande tillämplig trots substitutionen, och tillerkände den förordnade försvararen ersättning som även omfattade ersättning för substitutet. Den omständigheten att försvararen satt annan i sitt ställe bör inte ensam kunna medföra att taxan får överskridas, då det ska bedömas utifrån målets beskaffenhet. Fördelningen får inte heller inverka på den totala ersättningens storlek.

NJA 2008 s. 223

Kraven på kostnadsräkningen

Justitiekanslern överklagade tingsrätts beslut om beviljande av ersättning till två försvarare. Den enes kostnadsräkning innehöll endast en "klumpsumma" över total tid och den andres var inte heller specificerad, men innehöll i alla fall en uppdelning av nedlagd tid på olika moment. Hovrätten satte ned ersättningarna eftersom kostnadsräkningarna var bristfälliga och inte gav stöd för mer än tillerkänd ersättning. Högsta domstolen förklarade att följderna av bristfälliga kostnadsräkningar kan bli att ersättningen sätts ned, men att så inte alltid behöver ske eftersom ersättningen också skall bestämmas med hänsyn till annat tillgängligt material, varvid man fastställde (den nedsatta ersättningen) såvitt avser kostnadsräkningen med "klumpsumman" men tillerkände begärt belopp i enlighet med den mindre bristfälliga kostnadsräkningen.

NJA 2009 s. 72

Ny bevisning åberopades efter avslutad huvudförhandling, vilket ledde till en ny huvudförhandling

Efter avslutad huvudförhandling i hovrätten (men innan dom) bedömde försvararen att det skulle krävas ytterligare bevisning för en frikännande dom. Ny bevisning i form av vittnesförhör åberopades, och målet sattes ut till ny huvudförhandling. Hovrätten satte ned ersättningen till försvararen på grund av att denne borde ha kontaktat det nya vittnet redan i samband med den första huvudförhandlingen. Högsta domstolen uttalade att om en försvarare är försumlig i samband med angivande av bevisning så kan detta inverka på bedömningen av vad som anses som skälig ersättning för arbete. Men Högsta domstolen ansåg att det inte kunde läggas försvararen till last att denne åberopade kompletterande bevisning när han under rättsprocessens gång insåg att domstolen inte skulle dela bedömningen att den redan åberopade bevisningen var tillräcklig för att väcka rimligt tvivel om den tilltalades skuld. Ersättningen sattes därmed inte ned. Att hovrätten ansåg sig behöva hålla ny huvudförhandling skulle enligt Högsta domstolen inte drabba försvararen.

NJA 2010 s. 19

Ersättning för upprättande av arbetsredogörelse

Hovrätten avslag begäran om ersättning för upprättandet av arbetsredogörelsen i kostnadsräkningen eftersom det inte var ersättningsgillt enligt praxis. Högsta domstolen förklarade emellertid att eftersom kraven på kostnadsräkningen (som arbetsredogörelsen skall ingå i) numera ställs högt, så bör ersättning för upprättande i och för sig vara ersättningsberättigat. Men eftersom den som regel torde kunna upprättas inom ramen för sedvanligt kontorsarbete, som täcks av timkostnadsnormen, skulle begärd ersättning inte tillerkännas.

NJA 2010 s. 151

Fråga om nedsättande av ersättning på grund av att ett stort antal vittnen omförhörts i hovrätten om i princip samma sak

I hovrätten åberopade försvararen ett stort antal vittnen på nytt. Hovrätten ansåg att antalet vittnesförhör översteg vad som varit motiverat och drog av sex timmar från ersättningen. Högsta domstolen fastställde att en försvarares främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot sin klient, vilket innebär en skyldighet att vidarebefordra en begäran från klienten gällande vittnesmål såvida det inte uppenbart saknar betydelse i målet, i enlighet med de vägledande reglerna om god advokatsed. Arbete med uppenbart onödiga eller onyttiga åtgärder omfattas alltså inte av en försvarares rätt till ersättning. I det här fallet har hovrätten inte avvisat omförhör av vittnen utan istället accepterat bevisningen. Därför kan förhållandet att förhören genomfördes vid huvudförhandlingen inte i sig läggas till grund för att sätta ned ersättningen.

RH 2015:34

Fråga om försvarares ersättningsskyldighet för rättegångskostnader då rättegången fick tas om med anledning av försvararens intressekonflikt

Försvararen anmälde till hovrätten att en intressekonflikt förelåg mellan försvararen och dennes klient. Åklagaren uttryckte redan vid förordnandet av offentlig försvarare att det kunde finnas risk för att det skulle uppstå motstridiga intressen i målet, och enligt hovrätten borde försvararen då ha varit särskilt uppmärksam och förstått redan när denne åtog sig uppdraget att det förelåg en intressekonflikt. Hovrätten bedömde att domen skulle undanröjas i dess helhet och målet återförvisades till tingsrätten. På grund av försvararens försummelse ansåg hovrätten att denne var ersättningsskyldig för de merkostnader som orsakats, och försvararen förpliktades därmed att ersätta staten med 700 000 kronor av den sammanlagda försvararens ersättning.

Bedömning

Trots att det kan framstå som om Högsta domstolen intagit en relativt generös inställning i flertalet av ovan redovisade domar, kan rättsfallen utgöra vägledning för när det kan vara aktuellt med nedsättning av försvarares ersättning och vilka argument som är användbara. Vid åklagarens yttrande över offentlig försvarares yrkade ersättning för arbete är det skäligheten av nedlagd tid som skall bedömas. En återkommande skrivning i domar vid nedsättning av ersättning är att det inte ifrågasätts att försvararen nedlagt angiven tid, utan istället att den nedlagda tiden inte varit skälig för målet ifråga. Nedan följer sammanfattande synpunkter på de olika parametrar som kan vara aktuella i samband med bestämmandet av skälig ersättning för arbete.

Förhandlingstiden och den tilltalades roll i brottsligheten

Den primära frågeställningen torde vara hur lång förhandlingen ifråga varit, eftersom det i sig utgör arbetad tid men även eftersom det ger en indikation på vilken tidsåtgång som krävts under förundersökning och förberedelse. Utgångspunkten för bedömningen av skälig tid för arbete måste därvid vara målets omfattning, men vilken roll försvararens klient haft i brottsligheten måste samtidigt vara styrande. Det har i underrättsdomar getts uttryck för oskrivna regler om att skälig tid för arbete i mål om ekonomisk brottslighet som tumregel kan vara ca tre eller fyra gånger förhandlingstiden (beroende på när uppdraget erhöles, om det varit häktningförhandlingar, hur många förhör som hållits m.m.). Vid kontroll med Stockholms tingsrätt och Södertörns tingsrätt kan inte sådana oskrivna regler verifieras, men de synes ändå vara en lämplig utgångspunkt för bedömningen såvitt avser de tilltalade som haft en inte ringa roll i ett ekobrottsmål av normalkaraktär. Det noteras dock att det finns åtskilliga exempel på domar där tillerkänd ersättning för arbete vida överstiger sådan tumregel, men då borde det föreläggas särskilda omständigheter. Det kan i sammanhanget anmärkas att ca 1 200 timmar per år har ansetts vara debiterbar tid för en normal advokatverksamhet.

Förundersökningsprotokollet

Även omfattningen på förundersökningsprotokollen brukar särskilt anges för att bedöma skälig tidsåtgång. En allmän uppfattning hos försvarare torde vara att ”flera sidor ger mer pengar”, men *inhållet* i protokollen måste såklart beaktas också dvs. huruvida det är material som går snabbt att hantera eller om det är komplicerad materia samt i vilken mån förundersökningsprotokollets alla delar varit intressant för respektive misstänkt. Även förundersökningsprotokollens utformning har ansetts ha betydelse för tidsåtgången (lätt att hitta i protokollen eller oöverskådliga).

Kostnadsräkningen

Kostnadsräkningen blir också central i sammanhanget, inte på så sätt att det krävs en genomarbetad arbetsredogörelse för att få betalt, utan om domstolen kan bedöma skäligheten på annat sätt kan ersättningen fastställas ändå. Det är istället i de fall domstolen inte kan bedöma skäligheten av yrkad tid, och den heller inte framgår av kostnadsräkningen, som avdrag kan göras med motiveringen att det inte finns stöd i kostnadsräkningen (ej specificerad och därmed ej bedömningsbar). Att kraven på kostnadsräkningen inte uppfyllts i alla sina detaljer bör dock inte i sig leda till en nedsättning, och domstolen har alltså att ta hänsyn också till annat tillgängligt material än kostnadsräkningen med arbetsredogörelsen. Generellt ställs det högre krav på utformningen av arbetsredogörelsen när målet är omfattande och det begärda arvudet högt.

Förhöjt timarvode

Timkostnadsnormen kan, som redan framförts, frångås vid skicklighet eller andra omständigheter. Såvitt gäller skickligheten är ju tanken bakom denna möjlighet att det ska kunna bli aktuellt med högre ersättning vid fråga om speciella ämnesområden med ovanliga rättsfrågor eller svårbedömda problem (där annan försvarare utan samma skicklighet skulle krävt fler timmars arbete för samma resultat), eller att den skicklige försvararens agerande underlättat processen och därmed varit besparande av den anledningen. Det torde med andra ord inte vara fråga om en ”belöning” endast av den anledningen att försvararen är skicklig, utan hänsyn ska tas till om det därmed finns kostnadsbesparande inslag. Andra omständigheter som

här kan beaktas är om huvudförhandlingstiden pågått så länge (och varit så intensiv) att försvararens möjlighet att behålla eller skaffa andra uppdrag blivit lidande. I rättspraxis har höjning i sådana fall godtagits med en tredjedel av timkostnadsnormen.

Försumlighet

Även om det finns exempel, så torde det vara ovanligt att en försvarare blir skyldig att ersätta staten för kostnader pga. vårdslöshet eller försummelse enligt den särskilda bestämmelse som finns om det. Men samma motivering förekommer där det istället görs avdrag i ersättningen för arbete med hänvisning till försummelse, eller med andra ord att det brustits i omsorg och skicklighet vid utövandet av uppdraget. Exempel på detta kan vara att bevisning åberopats i sent skede så att förhandlingen behövt ställas in. Gränsen mellan att uttryckligt fastställa försumlighet hos en försvarare, och att tidsavdrag istället görs för att det är oskälig tidsåtgång kan heller inte anges knivskarpt. Det förekommer formuleringar om att försvararens insatser är tveksamma och att nedlagd tid är alltför hög, utan att försummelse anges specifikt. Även om det heller inte avsett stora tidsavdrag i de angivna fallen när försummelse specifikt anges, så torde själva ”stämpeln” som försumlig för en offentlig försvarare innebära ett men som verkar negativt och som det för försvarare borde finnas all anledning att undvika. Att påstå försumlighet, och därmed i förlängningen ersättningskyldighet eller i vart fall nedsatt ersättning, torde med andra ord vara ett effektivt sätt för åklagaren att angripa en försvarare som inte utför sin processföring korrekt. Typfallet för att anses vara försumlig torde vara att försvararen agerat på sådant sätt att rättegången fördröjs. Även agerande på så sätt att kostnaderna för processen ökat omotiverat kan utgöra grund för att påstå försumlighet.

Övriga faktorer att beakta

Vid bedömningen av försvararens yrkande blir det som nämnts en skälighetsbedömning över om vidtagna åtgärder varit påkallade för att tillvarata klientens rätt. Därvid kan framhållas att arbete som nedlagts t.ex. med anledning av genomgång av sidomaterialet, begäran om ytterligare utredningsåtgärder, egna vidtagna utredningsåtgärder, kontakter med vittnen och kostnader för egna anlitade konsulter (som kan ersättas som arbete - och inte utlägg - eftersom det är arbete som försvararen annars skulle behöva utföra själv) inte behöver vara ersättningsgrundande i alla ärenden. Ovan angivna åtgärder ska kunna motiveras i det enskilda fallet för att bli ersättningsgrundande. Vad gäller besök på häkte, eller annan kontakt med klienten utöver förhörssituationer, och som även kan ha sociala/kurativa inslag så kan de vara ersättningsgrundande också, men bedömning får göras från fall till fall och med beaktande av hur många besök det handlar om.

Är det flera försvarare inblandade kan det som regel vara av intresse att jämföra deras yrkanden och kostnadsräkningar mot varandra. Om förhållandena kring deras klienter är snarlika borde också deras ersättningsyrkande vara det. Om så inte är fallet kan även denna omständighet skapa utrymme för argumentation i ersättningsfrågan.

Det kan vidare nämnas att det i vart fall går att argumentera för att flera försvarare för samma person, eller frivilligt byte av försvarare, inte ska innebära ”dubbelarbete” så till vida att ersättningarna blir högre än vad en och samma försvarare kunnat erhålla om hela uppdraget kunnat stanna vid denne.

Sammanfattning

Vid yttrande över försvarares ersättningsanspråk bör bedömningen ske utifrån målets karaktär, tidsåtgång i domstol, omfattningen av materialet, den tilltalades roll i sammanhanget, kostnadsräkningens utformning och övriga åtgärder som varit påkallade för att tillvarata klientens rätt. Om försumlighet från försvarare anses föreligga så kan invändning om avdrag framställas på den grunden, vilket torde vara ett effektivt sätt att angripa oönskad processföring från försvarare.

Slutligen bör erinras om att det som regel synes vara lämpligast att inte behöva ta ställning till yrkandet under själva huvudförhandlingen. Det är ytterst krävande att i omedelbar anslutning till slutpläderingarna kunna göra en kvalificerad bedömning i ersättningsfrågan, inte minst mot bakgrund av att kostnadsräkningen bör bli föremål för granskning (och kanske jämföras med förhørsutskrifter och häktningsprotokoll) innan åklagaren avger sin inställning i ersättningsfrågan. Det går alltid att till domstolen vid rättegångens slut framföra att inställningen avges vid ett senare skede, vilket det finns all anledning för domstol att bevilja.

Nedsatt ersättning till försvarare

Granskade domar där rätten prövat om nedsatt ersättning till försvarare ska utgå med anledning av försvararens hantering av målet

#	Domstol	Målnummer	Datum	Försvarare	Arbetsåtgång enligt kostnadsräkning	Invärdning från åklagare	Storlek på nedsättning	Skäl för yrkad eller beslutad nedsättning
1	Vänersborgs tingsrätt	B 3854-13	160413	Tre försvarare för tre tilltalade	HUF: 12 timmar 1. 70 timmar, varav 37 timmars förberedelse 2. 47 timmar 3. 36 timmar	Nej	1. 30 timmar 2. 7 timmar 3. 16 timmar	1. Nedlagd tid för förberedelse har ej märkts vid rättegången. Obefogad tidsåtgång. 2. Oacceptabelt utformad kostnadsräkning, gav ej stöd för yrkad ersättning. 3. Orimlig tidsåtgång med hänsyn till brottets enkelhet.
	Målet har varit av begränsad omfattning. Omständigheterna har ej bestridits. Tingsrätten ansåg att antalet sidor i förundersökningen inte var av betydelse för bedömningen av skällig tidsåtgång. Tingsrätten anmärkte särskilt att Försvarare 2 förberett sig väl inför huvudförhandlingen. Däremot var kostnadsräkningen inte uppställd på ett acceptabelt sätt, då det enbart angetts att ett antal åtgärder utförts, samt en klumpsumma för samtliga arbetsåtgärder. Om misstankarna mot de tilltalade är mer omfattande än vad som omfattas av åtalet, vilket i sin tur skulle motivera en större arbetsinsats, ska det framgå av kostnadsräkningen.							
	Uppsala tingsrätt	B 2221-13	161201	Två försvarare för en tilltalad	1. 342 timmar 2. 698,5 timmar	Ja	Ej nedsatt.	Bristfällig fördelning av försvararrollen. Oacceptabelt utformad kostnadsräkning. Obefogade utredningsåtgärder.
2	Målet omfattade grovt bedrägeri och ett stort antal skadeståndsanspråk. Den tilltalade fick ett långt fängelsestraff. Försvarare 1 har i kostnadsräkningen noggrant specificerat varje åtgärd med tidsangivelse. Försvarare 2 har i kostnadsräkningen angivit en utförlig redogörelse med tydliga rubriker. Åklagaren ansåg att det funnits möjlighet att dela upp arbetet mellan de offentliga försvararna, som bland annat båda arbetat med samma avgränsade frågor och dubblerat försvararrollen under huvudförhandlingen. Vidare ansåg åklagaren att försvararna vidtagit utredningsåtgärder som egentligen ska skötas av polis och åklagare under förundersökningen. I Försvarare 2:s fall ansåg åklagaren att arbetsredogörelsen var undermålig. Åklagaren yrkade att försvararnas ersättning skulle jämkas med åtminstone en tredjedel, med anledning av att nedlagt arbete inte ansågs skäligt. Tingsrätten påpekade att utgångspunkten när två försvarare förordnas är att en uppdelning av arbetet görs för att undvika dubbelarbete. Tingsrätten bedömde att försvararnas överläggningar med varandra inte varit särskilt omfattande eller tidskrävande, och en uppdelning av försvararrollen under huvudförhandlingen ansågs inte ha varit nödvändig. Utredningsåtgärderna ansågs inte heller som opåkallade för att tillvarata klientens berättigade intressen. Med hänsyn till målets art och omfattning och den tid som gått från anställande till huvudförhandling, ansågs de arbetsåtgärder som vidtagits vara rimliga. Tingsrätten uttryckte viss tveksamhet mot Försvarare							

2:s arbetsredogörelse, men ansåg att den var tillräckligt uppställd för att rätten skulle kunna bedöma tidsåtgången. Även målets speciella karaktär beaktades vid en samlad bedömning, och försvararnas begärda ersättning ansågs rimlig.						
3	Växjö tingsrätt	B 4166-16	170331	En försvarare för en tilltalad	14,5 timmar	Nej
Den tilltalade har inte ifrågasatt det underlag som presenterades av åklagaren. Tingsrätten ansåg därför att det inte varit nödvändigt för försvararen att lägga ner så mycket tid i målet.						
4	Hovrätten över Skåne och Blekinge	B 249-16	170406	Sex försvarare för sex tilltalade:	Framgick ej. Samtliga kostnadsyrkanden godkändes, förutom Försvarare 4:s yrkade belopp för tidsspillan.	Nej
Försvare 4 orsakade att den första huvudförhandlingsdagen fick ställas in, med anledning av en sen invändning om hinder mot huvudförhandling. Invändningen om hinder mot huvudförhandling inlämnades dagen innan huvudförhandlingens första dag. Den gällde en polisanmälan mot åklagaren avseende tjänstefel, som inlämnats tre dagar tidigare samt uppgifter om att åklagaren brustit i sin opartiskhet och objektivitet. När målet ropades på bedömdes det vara fråga om jävsinvändning, som överlämnades till överåklagare för prövning. Hovrätten ställde in förhandlingen under resten av dagen i väntan på överprövningsbeslutet. Hovrätten bedömde att polisanmälan rörde sig om förhållanden som varit kända under minst ett och ett halvt år. Försvarare 4 hade även ett möte med den tilltalade samma dag som anmälan upprättades, och hovrätten ansåg att Försvarare 4 redan då borde ha inlämnat anmälan om hinder mot huvudförhandlingen, och tillsett att anmälan om jäv lämnades direkt till rätt instans (överåklagare). En försening av målet kunde därför ha undvikits. Hovrätten ansåg att underlåtenheten varit särskilt allvarlig med tanke på målets omfattning. Försvarare 4 ansågs ha varit försumlig, och förpliktades ersätta staten för de kostnader för tidsspillan som uppstått för övriga försvarare.						
5	Hovrätten över Skåne och Blekinge	B 126-16	170504	Två försvarare för två tilltalade (men bägge substituerat	HUF: Sex dagar (men 2,5 arbetsdag genom hänvisning i hovrätten). 1. 508 timmar	Ja
Tingsrätten: Samma försvarare företrädde de tilltalade i tingsrätten. I tingsrätten sattes ersättningen ned för flera försvarare för oskälig tidsåtgång.						
1. 368 timmar (åklagaren vitsordade ersättning för 140 timmar, vilket						
1. Substituerad försvarare, som var jur kand, ansågs inte haft tillräcklig kunskap och erfarenhet för att hantera målet. Yrkad tid var oproportionerlig. 2. Ogiltigt ersättningsyrkande.						

			annan) samt det fanns en tidigare förordnad	2. 32,5 timmar (från den tidigare förordnade)		godtogs av hovrätten). 2. 7,5 timmar (gällande tidigare förordnades yrkande)		
	<p>Försvare 1 har i sent skede inkommit med begäran om att sätta annan i sitt ställe. Hovrätten godkände detta eftersom den substituerade haft hand om försvaret i tingsrätten. Däremot konstaterades det efter avslutad huvudförhandling att den substituerade inte haft tillräcklig med kompetens för att hantera ett brottmål av större och komplicerad beskaffenhet. Hovrätten ansåg att substitution inte skulle tillåts. Därtill har Försvare 1 begärt ersättning som inte varit rimlig i proportion till målets art och omfattning, då processen väsentligen varit densamma som i tingsrätten. Sakframställning i hovrätt tog två dagar, omförhör och nytt förhör en halv dag och slutanföranden samt personalia ytterligare en dag. Övrig muntlig bevisning upptogs genom hänvisning.</p> <p>Det bör nämnas att samma försvare vid tingsrätten yrkade ersättning med 1 173 timmars arbete, vilket med tanke på målets art och omfattning ansågs vara uppenbart orimligt. Detta särskilt med tanke på de samordningsvinster som förelåg genom att substituerande försvararen tidigare varit ombud i skattemål rörande samma sak, vilket även angetts som skäl för substitut. Ersättning utgick för 400 timmar.</p> <p>Försvare 2 tillerkändes begärd ersättning, men den tidigare försvaren angav att sju timmar av den nedlagda arbetstiden avsett ekonomisk rådgivning och kurativt arbete, som hovrätten påpekade inte bör ersättas inom ramen för offentligt försvararskap. Därav drogs dessa timmar bort.</p>							
6	Borås tingsrätt (och Hovrätten för Västra Sverige)	B 417-11 (och B 3251-17)	170523 (och 171214)	Under rättegången var samma advokat försvarare för bägge tilltalade (delvis som offentlig och delvis som privat försvarare) (Den ene tilltalade hade tidigare en annan offentlig försvarare, som tillerkändes ersättning för 323,8 timmar och som entledigades fem månader före huvudförhandlingen.)	Ersättning som offentlig försvarare: 640 timmar, respektive 33 timmar. Ersättning som privat försvarare: 345 timmar, respektive 123 timmar. Sammanlagt 1 141 timmar.	Ja	140 timmar för det offentliga försvaret nedsattes. Begärda 33 timmar för den andre tilltalade tillerkändes. (205 timmar, respektive 63 timmar för det privata försvaret ansågs skäligt)	Orimlig tidsåtgång med hänsyn till målets omfattning. Bristfälligt beteende under huvudförhandlingen.

7	<p>Åklagaren vitsordade 400 timmar, respektive 25 timmar, för det offentliga försvaret (och 140 timmar, respektive 50 timmar, för det privata försvaret.) Sammanlagt 615 timmar. Tingsrätten beviljade 500 timmar respektive 33 timmar som skälig ersättning för offentlig försvarare (och bedömde därutöver som skälig ersättning för privat försvarare 140 timmar respektive 60 timmar)</p> <p>Tingsrätten uttryckte att målet, som egentligen inte innehållit mer än fyra åtskilda frågor, knappast krävt sju månaders heltidsarbete. Tingsrätten noterade även att försvararens insatser varit bristfälliga. Försvararens agerande under huvudförhandlingen ifrågasattes i flera fall. Försvararen har bland annat uttryckt missnöje och hanterat bevisuppgifter på ett tvivelaktigt sätt. Tingsrätten påpekade att försvararen mästrat vittnen tills denne behövt tillrättavisats. Tingsrätten ansåg att försvararen visat nonchalans inför uppgiften och arrogans inför motparten. Tingsrätten bedömde slutligen att försvararens insatser varit tveksamma och den nedlagda tiden alltför hög. Yrkandet om ersättning för privata försvararkostnader ogillades eftersom målet delvis bifallits och höga ersättningar för offentlig försvarare beviljats.</p> <p>Hovrätten: Målet överklagades till hovrätten (B 3251-17). Försvararen yrkade där ersättning för 205 timmars arbete. Åklagaren vitsordade 80 timmar. Hovrätten ansåg att yrkad ersättning framstod som orimligt högt och målet bedömdes ånyo överarbetat från försvararens sida. Försvararen tillerkändes ersättning för 100 timmars arbete. Hovrätten bortsåg från försvararens yrkande om ersättning gällande utlägg för resor från annan utgångspunkt än en lokalt verksam försvarare.</p>	<p>Hovrätten för Västra Sverige</p> <p>B 2684-16</p> <p>170807</p>	<p>Två försvarare för två tilltalade</p>	<p>1. 77 timmar</p> <p>2. 78 timmar</p>	<p>Ja</p>	<p>Ej nedsatt.</p>	<p>Fördröjning av brottmålsprocessen.</p>	<p>Åklagaren anförde att ersättning inte skulle utgå för de åtgärder som vidtagits utom rätta från mars år 2017. Åklagaren ansåg att försvararna fördröjt brottmålsprocessen genom att i sent skede inge kompletterande bevisning och framföra synpunkter på utredningen. Åklagaren ansåg därmed att försvararna brustit i skicklighet och omsorg vid utförande av uppdraget. Hovrätten höll inte med i åklagarens bedömning. De åtgärder som vidtagits av försvararna ansågs vara påkallade, och tidsåtgången skälig. Enligt hovrätten fanns det inte skäl att sätta ner arvodet.</p> <p>Tingsrätten: Samma försvarare som i tingsrätten. Ersättningen sattes ned för samtliga försvarare pga. oskälig tidsåtgång.</p>	<p>16 775 kr</p>	<p>En försvarare för en tilltalad</p>	<p>12 025 kr nedsattes Brottmåls-taxan tillämplig.</p>	<p>Bristfälligt begärande om att frågå brottmålstaxan.</p>
8	<p>Försvararen begärde att brottmålstaxan skulle frångås med anledning av att målet varit utsatt till förhandling flera gånger, och för deltagande vid förhör. Tingsrätten noterade att målet utsatts till förhandling två gånger, men att försvararen inte var förordnad när den första förhandlingen ställdes in på förhand. Det framgick varken i förundersökningsprotokollet eller i försvararens kostnadsräkning att denne deltagit vid förhör. Därtill klargjorde tingsrätten att omständigheten att flera offentliga försvarare efterträtt varandra under målets handläggning inte hindrar tillämpning av brottmålstaxan. Målet ansågs heller inte ha krävt avsevärt mer arbete än normalt.</p>	<p>B 15127-15</p> <p>171024</p>	<p>En försvarare för en tilltalad</p>	<p>1. 121 timmar</p> <p>2. 127 timmar</p>	<p>Nej</p>	<p>1. 21 timmar</p> <p>2. 27 timmar</p>	<p>Bristande arbetsredogörelse.</p>	<p>12 025 kr nedsattes Brottmåls-taxan tillämplig.</p>	<p>16 775 kr</p>	<p>En försvarare för en tilltalad</p>	<p>12 025 kr nedsattes Brottmåls-taxan tillämplig.</p>	<p>Bristfälligt begärande om att frågå brottmålstaxan.</p>
9	<p>Göteborgs tingsrätt</p> <p>B 3635-15</p> <p>171123</p>	<p>Två försvarare för två tilltalade</p>	<p>1. 121 timmar</p> <p>2. 127 timmar</p>	<p>Nej</p>	<p>1. 21 timmar</p> <p>2. 27 timmar</p>	<p>Bristande arbetsredogörelse.</p>	<p>12 025 kr nedsattes Brottmåls-taxan tillämplig.</p>	<p>16 775 kr</p>	<p>En försvarare för en tilltalad</p>	<p>12 025 kr nedsattes Brottmåls-taxan tillämplig.</p>	<p>Bristfälligt begärande om att frågå brottmålstaxan.</p>	

Svea hovrätt	B 7243-15	171129	Tre försvarare för två tilltalade	1. 272 timmar, respektive 431 timmar 2. Framgick ej	Nej	1. 10 timmar, respektive 15 timmar 2. Ej nedsatt. Yrkandet ansågs skäligt.	1. Fördrojning av brottmålsprocessen.
<p>Försvararna för en av de tilltalade åberopade ny skriftlig bevisning i samband med inledande av huvudförhandlingen i hovrätten. Förhandlingen fick ställas in. Vid förberedelsesammanträde hade försvararna informerats om att det fanns en risk att hinder för huvudförhandlingen skulle föreligga om ny bevisning åberopades i ett sent skede. Hovrätten ansåg att försvararna haft tillgång till det åberopade materialet under sådan tid att det hade kunnat ges in tidigare. Förfarandet ansågs försumligt och det fanns skäl att nedsätta ersättningen avseende förberedelsearbetet inför det första huvudförhandlingstillfället.</p> <p>Tingsrätten: Fem försvarare för fyra tilltalade. Förundersökningsprotokollet omfattande cirka 15 000 sidor. Huvudförhandlingstiden var cirka 100 timmar. De tilltalade i hovrätten hade samma försvarare i tingsrätten. Tingsrätten ansåg att tidsåtgången var anmärkningsvärt hög, och hänvisade till att 1 200 timmar per år är debiterbart i normal advokatverksamhet. Tingsrätten nämnde även den av domstolarna inte sällan tillämpade tumregeln att en rimlig tidsåtgång avseende ett mål om ekonomisk brottslighet motsvarar cirka fyra gånger huvudförhandlingstiden. Försvararna för huvudmannen, som kom från samma advokatbyrå, delade på uppdraget att företräda huvudmannen, och lade ner mer arbete än övriga försvarare. Huvudmannens ena försvarares ersättning sattes ned från 1 245 timmar till 1 100 timmar, varvid brister i kostnadsräkningen påpekades. Tingsrätten bestämde att försvararen var berättigad till en förhöjd timersättning för viss del (500 timmar) pga målets karaktär och den skriftliga bevisningens omfattning. Huvudmannens andra försvarares ersättning sattes ned från 683 timmar till 500 timmar, med anledning av att denne endast varit förordnad under tre månader, och förutsattes ha samordnat sitt arbete med den första försvararen samt begärt ersättning för biträdande juristers jobb utan motivering. Brister i kostnadsräkningen påpekades. Även i detta fall beslutade tingsrätten att tillerkänna en förhöjd timersättning för viss del (300 timmar), med anledning av det omfattande skriftliga materialet. En annan försvarare fick förhöjd timersättning av samma anledning, men ersättningen sattes ned från 1 253 timmar till 1 000 timmar, då denne haft en betydligt mindre framträdande roll än huvudmannens försvarare.</p>							
Uddevallå tingsrätt	B 1697-12	180220	En försvarare för en tilltalad	13 timmar	Nej	5 timmar	Begränsad kontakt med den tilltalade.
<p>Tingsrätten kallade till huvudförhandling vid sju tillfällen. Försvararen inställde sig personligen vid två tillfällen, och en gång via videolänk. Vid övriga tillfällen ställdes huvudförhandlingen in förhållandevis lång tid innan det planerade datumet. Det framkom att försvararen haft en mycket begränsad kontakt med den tilltalade. Den tilltalade medverkade inte vid personutredningarna. Med anledning av målets förhållandevis okomplicerade karaktär och begränsade omfattning, samt att försvararen haft begränsad kontakt med den tilltalade, ansåg tingsrätten att det fanns skäl att sätta ned ersättningen.</p>							